

Varhainen tuki pienten lasten (0-3v) syömisen haasteisiin

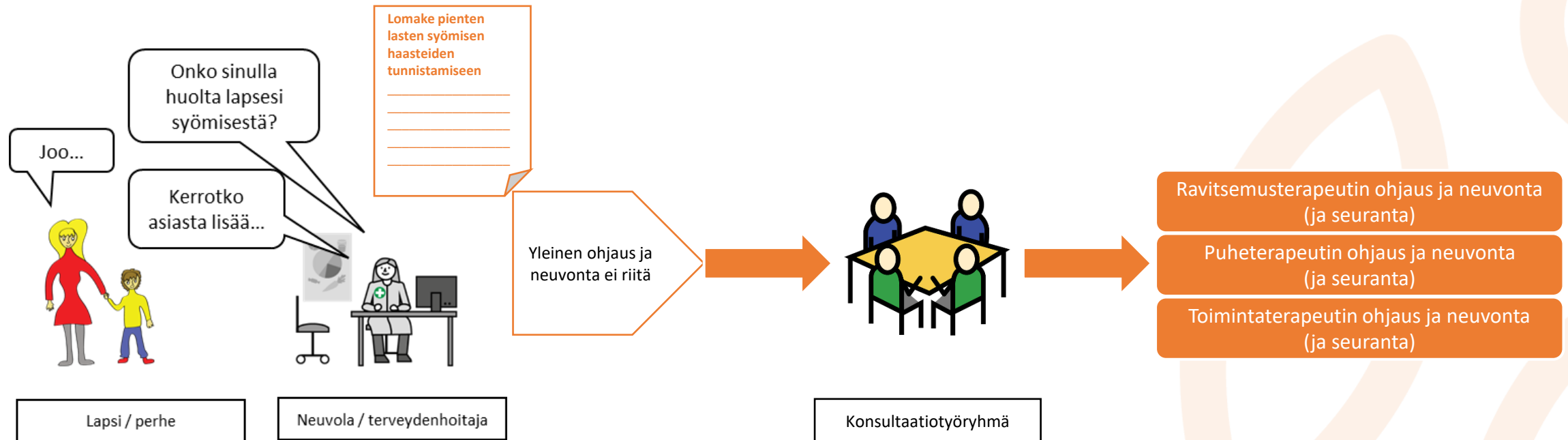
Kokeilu Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueella 4-12/2023

Tausta:

- Ravitsemusterapeuteille ohjautuu lastenpsykiatrian kautta lapsia joilla vaikeita syömisen haasteita -> ravitsemusterapeutilla tunne, että syömisen haasteiden taustalla jotakin muuta kuin mihin oma osaaminen kohdentuu, haastetta lapsilla tai nuorilla ehkä aistitiedon käsittelyssä
- Aistitiedon käsittelyyn liittyvät syömisen haasteet ovat usein havaittavissa jo hyvin varhaisessa vaiheessa pienellä lapsella
- Voisiko varhainen tuki lapsille ja perheille estää ongelmien kasvamisen ja monimutkaistumisen? Mitä jos kokeilisimme?
 - Ravitsemusterapeutti, toimintaterapeutti ja puheterapeutti valikoituivat mukaan kokeiluun edellä kuvatun ajatusprosessin myötä
 - Koska lapsia haluttiin tukea jo varhaisessa vaiheessa, mukaan tarvittiin lastenneuvolan terveydenhoitajia, jotka näkevät alueen pieniä lapsia
 - Kokeilu kohdennettiin 0-3-vuotiaille, koska näihin ikävuosiin mahtuu syömisen kannalta oleellinen kehitys (imetyksestä siirtyminen kiinteisiin ja karkeampiin kiinteisiin ruokiin sekä lusikalla ruuan suuhun laittamisen opettelu) ja usein jo tässä vaiheessa haasteet tulevat esiin

Mitä kokeilussa konkreettisesti tapahtui?

Toimintamalli: Mitä konkreettisesti tapahtui?

- Terveydenhoitaja tapaa lapsia ja seuraa heidän kasvuaan ja kehitystään. Oleellinen kasvuun liittyvä tekijä on syöminen ja ravinnon saanti. Terveydenhoitaja seuraa lapsen syömistä ja ravinnon saantia.
- Mikäli lapsella on haasteita syömisessä ja/tai vanhemmalla on huolta lapsen syömiseen liittyen, selvittää terveydenhoitaja vanhemman kanssa tilannetta lisää – apuna lomake syömisestä haasteen tunnistamiseen.
- Mikäli terveydenhoitajan oma tieto ja taito auttaa perhettä ei riitä, voi terveydenhoitaja vanhemman luvalla tuoda lapsen asian konsultaatiotyöryhmään, jossa ovat mukana ravitsemusterapeutti, toimintaterapeutti ja puheterapeutti. Terapeutit arvioivat terveydenhoitajan kertoman perusteella ja yhdessä terveydenhoitajan kanssa kenen ammattilaisen apua, tarkempaa arviointia ja ohjausta lapsi tarvitsisi. Tarvittavat vastaanotot sovitaan lapselle ja vanhemmille konsultaatiotyöryhmässä ja terveydenhoitaja välittää tiedon suunnitelmasta ja vastaanottoajasta perheelle.
- Perhe saapuu sovittujen terapeuttien vastaanotolle valmistautuneena (perhe voinut ennalta esimerkiksi videoida ruokailutilanteita ja pitää ruokapäiväkirjaa). Vastaanotto ajoitetaan lounasaikaan, jolloin terapeuteilla on mahdollisuus seurata lapsen ruokailua ja pohtia yhdessä vanhemman kanssa keinoja syömisestä/ruokailun helpottumiseksi. Perhe saa vastaanotolla ohjausta ja perheen kanssa sovitaan tarvittaessa tilanteen seurannasta.
- Tilanteen seuranta toteutuu tarpeen tai sovitun mukaisesti.

Mitä toimintamallilla tavoitellaan?

- pienten lasten syömisen haasteet **tunnistetaan mahdollisimman varhain**
- pienet lapset ja heidän perheensä saavat **tukea ja apua lapsen syömisen haasteisiin mahdollisimman varhain** ennen kuin haasteet pahenevat ja rinnalle tulee muitakin haasteita ja **palvelutarve lisääntyy** ja on tarve vaativammille palveluille
- **kustannuksia säästyy**, kun vaativan tason palveluita ei tarvita

Mitä kokeilun käynnistäminen vaati?

- Terveydenhoitajille kehitettiin lomake pienten lasten syömisen haasteen tunnistamiseen ja jäsentämiseen
 - Tavoitteena, että lomake tuottaa tarvittavan tiedon lapsen haasteesta terapeuteille konsultaatiotyöryhmässä
 - Lomakkeesta pyydettiin palautetta mukaan kokeiluun lähteviltä terveydenhoitajilta jo ennen kokeilun alkamista
- Terveydenhoitajien tiedottaminen kokeilusta ja yhteinen aloitustilaisuus ennen konsultaatiotyöryhmiä
 - Kokeilun käytännön asiat (esim. konsultaatiotyöryhmien ajankohdat)
 - Jokaisen terapeutin osuus, jossa avattiin kyseisen terapeutin näkökulmaa syömiseen ja ruokailuun

Konsultaatiotyöryhmät kokeilun aikana:

- Toteutuivat Teamsin välityksellä joka toinen keskiviikko klo 13-14 19.4.-25.10.2023 välisenä aikana
- Mukana toimintaterapeutti, puheterapeutti ja ravitsemusterapeutti ja kokeilussa mukana olevat terveydenhoitajat ja Tulevaisuuden sote-keskus -hankkeen kehittämissuunnittelija

Konsultaatiotyöryhmiin ohjautuneet:

- Ohjautunut 21 lasta
 - Toteutunut 11 konsultaatiotyöryhmää
 - Ohjautumisen syyt:
 - Useimmiten syynä haasteet kiinteisiin tai karkeisiin ruokiin siirtymisessä (yökkiminen, kakominen, oksentelu) (16/21)
 - Muita tai liitännäisiä syitä:
 - märkien ruokien syöminen ei suju
 - inhottaa koskea märkään ruokaan
 - syöminen hidasta
 - ruuan varastointi poskeen
 - pureskelu voimatonta
 - **kapeutunut ruokavalio**
 - sotku suun ympärillä ja käsien kastuminen häiritsee
 - sylkivuoto
 - äännevirheet
 - lapsi vie paljon ruokaa suuhun
 - ruokamäärät pieniä
 - vanhemmilla arkuutta
 - ruokailutilanteet vaihtelevia
 - imetys hankalaa, rintaraivarit
 - sylkee ruokaa
 - voi niellä pureskelematta
 - tarkka mauista, hajuista, rakenteesta
 - vaikea sietää muutoksia
 - ottaa ruokaa suuhun, mutta oksentaa pois
 - ruokailujen rytmittäminen, herää varhain
- Ohjautuminen terapeuteille (ensisijaisesti):
 - Toimintaterapeutille 17/21
 - Puheterapeutille 12/21
 - Ravitsemusterapeutille 8/21

Vanhempien kokemuksia

- Vanhemmista 11/21 vastasi kokeilua koskevaan palautekyselyyn.
- Vanhempien kokemuksia kokeiluun osallistumisesta lapsen syömiseen;
 - 1/11 on arvioinut tilanteen olevan paljon parempi,
 - 6/11 hieman parempi ja
 - 4/11 arvioi tilanteen pysyneen ennallaan.
- ➔ Osittain tilanteeseen kokeilun vaikutuksista on voinut vaikuttaa se, että suurin osa vanhemmista oli osallistunut terapeuttien vastaanotoille alle kuukauden kuluttua vastaamisesta (54,5%).
- Vanhemmat olivat havainneet seuraavia muutoksia lapsen ruokailussa
 - lusikalla syöminen oli alkanut sujua
 - lapsen syöminen oli reipastunut ja monipuolistunut
 - lapsi on alkanut syömään itsenäisemmin "turvaruokien" muodostaessa ruokavalion pohjan ja
- Lisäksi perheet kokivat saaneensa konkreettisia työkaluja työstää lapsen syömiseen liittyvää haastetta.
- Useat vanhemmat kuvasivat saaneensa itse varmuutta ja rohkeutta toimia ruokailutilanteissa lapsen kanssa ja he kokivat oman huolensa ja epävarmuutensa helpottaneen, mikä jo sinänsä auttoi ruokailutilanteita.
- Tärkeää vanhemmille oli myös, että he olivat tulleet kuulluksi lapsen haasteen vuoksi ja he saivat itse ymmärrystä lapsen haasteeseen.

Terveydenhoitajien kokemuksia

- Kokeilu/toimintamalli on tarjonnut väylän ohjata asiakkaita avun piiriin silloin, kun terveydenhoitajan oma osaaminen ei ole riittänyt vanhempien ohjaamiseen lapsen syömiseen liittyvässä haasteessa.
- Terveydenhoitajat kertovat olleensa aikaisemmin nyt kokeiluun ohjaamiensa lasten kanssa hyvin yksin, eivätkä he ole tienneet, mihin he voivat lapsia vanhempineen ohjata saamaan apua.
 - "...välillä tuntuu,, että on yksin näiden haasteiden kanssa eikä itsellä ole aina taitoa neuvoa jos haasteet ovat normaalista poikkeavampia."
- Terveydenhoitajat ovat olleet myös tyytyväisiä siihen, että mahdollisuuksia auttaa lasta on voitu konsultaatiotyöryhmässä pohtia yhdessä moniammatillisesti. Terveydenhoitajat ovat kokeneet roolinsa lapsen syömisen haasteiden tunnistajana ja lapsen ja perheen tilanteen asiantuntijana tärkeäksi moniammatillisessa konsultaatiotyöryhmässä saattaessaan lapsen asiaa terapeuttien tietoon.
- Terveydenhoitajat kokevat saaneensa lisää tietoa lasten syömisen haasteista kokeiluun osallistumisen myötä.
- Terveydenhoitajien mukaan lapset ja vanhemmat ovat saaneet nopeasti apua syömisen haasteeseen kokeilun kautta. Lapsi on päässyt terapeuttien vastaanotolle usein kuukauden tai viimeistään kahden kuukauden kuluessa lastenneuvolan terveydenhoitajan käynnin jälkeen.
- Terveydenhoitajat ovat voineet aikaisemminkin lähettää lapsia ravitsemusterapeutin tai puheterapeutin vastaanotoille. Tässä kokeilussa asiantuntevan toimintaterapeutin mukana olo on ollut uutta.
- Terveydenhoitajat ehdottavat, että he voisivat olla asiakaslapsensa mukana terapeuttien vastaanotolla esimerkiksi etänä. Osallistuminen kasvattaisi entisestään heidän osaamistaan lasten syömisen haasteista.
- Terveydenhoitajien mukaan perheet ovat olleet tyytyväisiä toimintamalliin ja erityisesti moniammatilliseen ja nopeaan apuun. Osin vanhemmat ovat saapuneet lapsensa kanssa pidempiäkin matkoja terapeuttien vastaanotolle, mutta terveydenhoitajien mukaan matka ei ole haitannut perheitä.
- Lomake syömisen haasteen tunnistamiseksi ja jäsentämiseksi on koettu hyväksi ja terveydenhoitajat aikovat jatkaa sen käyttöä.

Asiantuntijaryhmä kokeilun taustalla

- Mukana ravitsemusterapian, toimintaterapian ja puheterapian esihenkilöt ja kokeilussa mukana olleet ammattilaiset, pikkulapsipsykiatria ja Tulevaisuuden sote-keskus -hanke
- Mitä asiantuntijaryhmä on tehnyt?
 - Pohtinut linjauksia asiakkaisiin liittyen
 - Työstänyt hoidon porrasteisuutta – milloin riittää kuntoutusalan ammattilaisten ohjaus, milloin tarvitaan lastenpsykiatrian työpanosta
 - Arvioinut kokeilun suhdetta hyvinvointialueen strategiaan
 - Laatinut ehdotuksia toimintamallin käyttöönottamiseksi hyvinvointialueella

Kokeilusta opittua – ehdotuksia tulevaan

- Mukana kokeilussa on ollut vain osa Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueen lastenneuvolan terveydenhoitajista
 - Jatkossa mukaan tulisi ottaa kaikki hyvinvointialueen lastenneuvolan terveydenhoitajat – vaatii vielä terveydenhoitajien perehdyttämistä
- Pääasiallisena ikäryhmänä kokeilussa olleet 0-3-vuotiaat, mutta kokeiluun otettu myös kaksi vanhempaa lasta (5v)
 - Ehdotus ikäryhmän laajentamisesta koskemaan 0-5-vuotiaita
- Konsultaatiotyöryhmät - kokoontuneet joka toinen vko Teamsin välityksellä yhden tunnin ajan
 - Ehdotetaan, että konsultaatiotyöryhmä voisi kokoontua harvemmin, esimerkiksi kerran kuukaudessa vaikka alue laajenee
- Hankkeen kehittämissuunnittelija organisoinut toimintaa, tehtävinä asiakaslistan kerääminen konsultaatiotyöryhmään tulevista asiakkaista, työryhmälle tiedottaminen asiakastilanteesta, konsultaatiotyöryhmän puheenjohtajana toimiminen, toimintamallin kehittäminen
 - Asiakkaille voidaan perustaa jonokirja, johon terveydenhoitajat voivat laittaa asiakkaan suoraan, muuten asiakkaisiin liittyvä koordinointi voisi tapahtua neuvolapalveluista

Resurssit

	Puheterapia	Toimintaterapia	Ravitsemusterapia
Aika/asiakas	Ensikäynti 2,5 h Seuranta 1,5 h	Ensikäynti 2-2,5h Seuranta läsnä tai etävo 0,5-1h Puhelut 30-45min + kirjaaminen	Ensikäynti 1,5-2 h Seuranta 0,5-1h (1-3x), joista osa yhdessä toimintaterapeutin/ puheterapeutin kanssa
Osaaminen	Laillistetun puheterapeutin pätevyys <ul style="list-style-type: none"> ❖ erilaiset pikkulasten syömiskoulutukset ❖ työkokemus ❖ kokeneiden kollegojen tuki hyödyllistä ❖ oma kiinnostus asiaan ❖ (kirjallisuus, some) 	Laillistetun toimintaterapeutin pätevyys <ul style="list-style-type: none"> ❖ si-terapeutin koulutus ❖ arvioivan ja tutkivan työskentelyn osaaminen, erottaa aistisäätelyn pulmat muista haasteista, pienen lapsen motorisen kehityksen osaaminen ❖ täydennyskoulutukset syömisestä kehitykseen ja kuntoutukseen liittyen (SOS-feeding, Sensory motor approach to feeding (Talk tools)) ❖ työkokemus lasten toimintaterapiasta ja lasten syömisestä / ruokailusta sekä perheen kanssa työskentelystä 	Laillistetun ravitsemusterapeutin pätevyys <ul style="list-style-type: none"> ❖ 3-4 vuoden työkokemus työskentelystä 0-6 lasten ja heidän perheidensä kanssa ❖ perehtymistä syömisestä pulmiin ja aistisäätelyn haasteisiin
Välineet ja tilat	<ul style="list-style-type: none"> • erilaisia lasten ruokailuvälineitä • lapsen tuoli • erityyppistä ruokaa (perhe usein tuo mukanaan) 	<ul style="list-style-type: none"> • Pöytä ja lapsille soveltuva tuoli (syöttötuoli) • Mahdollisuus käsien pesuun • Mahdollisuus ruoan lämmittämisen lähietäisyydellä • Erilaisia ruokailuvälineitä; lautasia, lusikoita, mukeja, liukuesteitä, ruokalappu, kosteuspyyhkeitä • Kuivia (murot, näkkäri), sosemaisista (jogurtti, soseet) ja lämmitettäviä (purkkiruokat) ruokia, hedelmiä (omena, banaani), vettä • Lattia/jumppamatto (pehmeä) 	<ul style="list-style-type: none"> • ravintolaskentaohjelma

Kiitos!

Etelä-Pohjanmaan
hyvinvointialue